

## הפטרת השבת - הושע פרק ב

**מים ראשונים:** "זכה" ספר הושע להיכרך עם תרי עשר הנביאים משום שהוא קצר, אך בשיטת חז"ל הוא בין הנביאים הראשונים אם לא הראשון מכולם. ראו בבא בתרא יד ע"ב: "סדרן של נביאים: יהושע ושופטים, שמואל ומלכים, ירמיה ויחזקאל, ישעיה ושנים עשר. מכדי הושע קדים, דכתיב: תחלת דבר ה' בהושע ... ואמר ר' יוחנן: שהיה תחילה לארבעה נביאים שנתנבאו באותו הפרק, ואלו הן: הושע וישעיה, עמוס ומיכה. וליקדמיה להושע ברישא! ... אידי דזוטר מירכס". הפטרת השבת גררה אותנו לדון שוב ושוב בנבואותיו של הנביא הושע, ראו דברינו באיסור [מניית עם ישראל](#) ומנגד [והיה מספר בני ישראל](#) בשבח ריבוי עם ישראל. והפעם נידרש ישירות לפרק ב בהושע הוא הפטרת השבת.

**וְהָיָה מִסְפַּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקוֹם אֲשֶׁר יֹאמְרוּ לָהֶם לֹא עֲמִי אַתֶּם יֹאמְרוּ לָהֶם בְּנֵי אֵל חַי:** (הושע ב א).<sup>1</sup>

### פסוק א: והיה מספר בני ישראל כחול הים

**ספרי דברים פסקא מז:** הרי הוא אומר: "והיה מספר בני ישראל" וכתוב: "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". - כשישראל עושים רצונו של מקום: "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". ואם לאו: "והיה מספר בני ישראל".<sup>2</sup>

### פסוק ב: ... ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל

**מסכת פסחים פח ע"א:** אמר רבי יוחנן: גדול קיבוץ גלויות כיום שנבראו בו שמים וארץ, שנאמר: "ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד ועלו מן הארץ כי גדול יום יזרעאל" (הושע ב ב), וכתב: "ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד" (בראשית א ה).<sup>3</sup>

<sup>1</sup> כך נפתחת הפטרת השבת בפרק ב בהושע, שהקשר המרכזי שלה לפרשתנו, הוא נושא הפקודים – מניית (ספירת) בני ישראל. קשר על דרך ההשלמה: בפרשה הוא אומר: "שאו" או "תפקדו" "במספר שמות" ובהושע: "מספר בני ישראל"; או אולי קשר על דרך ההנגדה: בפרשה יש מפקד המסתיים במספר ברור: שש מאות אלף, שלוש מאות אלפים, חמשת מאות וחמישים (לא כולל שבט לוי). ואילו בהושע: "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר". אבל נראה שהקשר הוא רחב יותר, גם במלה "מדבר" שמופיעה פעמיים בהפטרה (נושא לו הקדשנו [גליון מיוחד](#)), ואולי גם ביחסי תוכחה אהבה הקיצוניים שמצויים בפרק ובספר הושע כולו. במרכז ספר במדבר עומד חטא המרגלים ותקנת דור הבנים וספר הושע מלא בתוכחות קשות על הבנים, עד שגערו בו חז"ל ואמרו: "אמר הקב"ה: מה אעשה לזקן זה?" פסחים פז ע"א. אך הספר כולל גם את קריאת התשובה הגדולה של הושע "שובה ישראל" שזכתה להיקבע בעיצומם של ימי הסליחות והרחמים. חטא וסליחה, תוכחה ואהבה, תשובה ואחרית יוצרים קשר כולל בין ספר הושע כולו ובין ספר במדבר בו אנו מתחילים לקרוא בשבת זו.

<sup>2</sup> כבר הרחבנו, בעקבות פסוק זה, הן בנושא איסור [מניית עם ישראל](#) והן בדרשות על [מספר בני ישראל](#) וראינו שעצם מניית העם היא דבר חיובי וראוי ורק בעקבות מפקד העם שערך דוד (שמואל ב פרק כד, דברי הימים א פרק כא) התהפך הגלגל. שם גם הבאנו את מדרש במדבר רבה ב יח אשר מרחיב ומבאר מדרש זה. "והיה מספר" – משמע דבר קצוב. "כחול הים אשר לא ימד ולא יספר" – משמע שאין מספר כי לא ניתן לספור. הכיצד? – כאן כשישראל עושים רצונו של הקב"ה וכאן כשאינם. וקשרנו גם את כל העניין לברכתו של משה בתחילת ספר דברים, כמצוין במדרש ספרי דברים פסקא יא: "ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים - אמרו לו: רבינו משה, אי אפשר שתברכנו! המקום הבטיח את אברהם אבינו כי ברך אברך והרבה ארבה את זרעך ככוכבי השמים וכחול, ואתה נותן קצבה לברכתינו? ... אמר להם משה לישראל: ה' אלהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים - זו משלי. ושלכם: ויברך אתכם כאשר דבר לכם - כחול ימים וכצמחי אדמה וכדגי הים וככוכבי השמים לרוב". כאן, די לנו בתזכורת זו. נמשיך בפסוקי הפטרה.

<sup>3</sup> ההשוואה עם בריאת העולם אינה בגזירה שווה פשוטה של "יום" כנגד "יום" (כמו שמשמע מפירוש שטיינזלץ), שהרי יש הרבה "יום" יש לנו במקרא, אלא מהצירוף "יום אחד" וכדרשות למה "יום אחד" ולא "יום ראשון". מפירוש רש"י ומהרש"א משמע ש"הקיבוץ", ההתכנסות של כל הגלויות ביום אחד, הוא מעין יצירה פלאית כמו יצירת העולם ומכאן ההשוואה. ולנו נראה שגם המילה "יזרעאל" משתתפת בדרשה זו, יום בו זרע – יצר, ברא – האל. קיבוץ גלויות בו נוצר העם מחדש, הוא דבר פלאי ומיוחד ומסימני הגאולה המובהקים, "ועם נברא יהלל יה" (תהלים קב יט). אבל יש לו גם 'מחיר'. על מנת לעלות מן הארץ (אל הארץ), יש לעבור תחילה ירידה גדולה, כפי שמלמד אותנו מדרש תהלים (בובר) מזמור מ"ה שדורש גם הוא את הפסוק שלנו: "אמרו ישראל לפני הקב"ה: ריבוננו של עולם, אימתי אתה גואלנו? אמר להם: כשתרדו לירידה התחתונה. אותה שעה אני גואל אתכם, שנאמר: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' ועלו מן הארץ (הושע ב ב)". בדורנו, אפשר שכבר ראינו את הירידה התחתונה שאין כבר למטה הימנה. וגם צריך שלא תהיה בינינו מחלוקת על ענייני המשיח כפי שמוסיף ומלמדנו מדרש אגדת בראשית (בובר) פרק סד (פרשת וישב תחילת העימות בין יוסף ויהודה): "... תאמר שאף משוח מלחמה העומד מיוסף ומשיח העומד מיהודה, אף הן אנטד"קין (יריבים) זה לזה? חס ושלום אין ביניהן קנאה, שנאמר: וסרה קנאת אפרים וצוררי יהודה יכרתו אפרים לא יקנא את יהודה וגו' (ישעיהו יא יג). אבל בעולם הזה מפני שאין מתחברים זה עם זה, מקנאין זה בזה, וכל זמן שהן כך נתונים בירידה. אבל לעתיד לבא כשיתחברו זה עם זה מתעלן, שנאמר: ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו וגו' (הושע ב ב). אותה שעה: ועלו מן הארץ (שם). אמר הקב"ה: עכשיו שנתחברתם עליכם, אף אני עמכם מתעלה".

פסוקים ד-ז: כי היא לא אשתי ... אפשיטנה ערומה ... כי בני זנונים המה ... כי זנתה אמם.<sup>4</sup>

### פסוק ט: אלכה ואשובה אל אישי הראשון

**מסכת ברכות דף ז עמוד א:** ואמר רבי יוחנן משום רבי יוסי: טובה מרדות אחת בלבו של אדם, יותר מכמה מלקיות, שנאמר: "וְרָדְפָה אֶת מֵאֵהָבִיהָ וְגו' וְאִמְרָה אֲלֵכָה וְאִשׁוּבָה אֶל אִישִׁי הָרִאשׁוֹן כִּי טוֹב לִי אִזּוּ מֵעַתָּה" (הושע ב ט); וריש לקיש אמר: יותר ממאה מלקיות, שנאמר: "תחת גערה במבין מהכות כסיל מאה" (משלי יז ט).<sup>5</sup>

### פסוק י: וכסף וזהב הרביתי לה וזהב עשו לבעל

**מסכת ברכות דף לב עמוד א:** "ודי זהב" (דברים א) - מאי ודי זהב? אמרי דבי רבי ינאי, כך אמר משה לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, בשביל כסף וזהב שהשפעת להם לישראל עד שאמרו די - הוא גרם שעשו את העגל ... אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר ... אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: משל, לאדם אחד שהיה לו בן, הרחיצו וסכו, והאכילו והשקהו, ותלה לו כיס על צוארו, והושיבו על פתח של זונות, מה יעשה אותו הבן שלא יחטא? ... אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן: מנין שחזר הקב"ה והודה לו למשה - שנאמר: "וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל" (הושע ב י).<sup>6</sup>

### פסוק טז: לכן הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר ודברתי על ליבה

**שמות רבה (שנאן) פרשה ב סימן ד:** "וינהג את הצאן אחר המדבר" (שמות ג). למה היה רודף למדבר? לפי שראה שישראל נתעלו מן המדבר, שנאמר: "מי זאת עולה מן המדבר" (שיר השירים ג): המן והשלו והבאר והמשכן והשכינה והכהונה והמלכות וענני כבוד ... אמר לו הקב"ה למשה: סימן זה לך - במדבר אתה מניחן ומן המדבר אתה עתיד להחזירן לעתיד לבוא, שנאמר: "לכן הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר" (הושע ב).<sup>7</sup>

<sup>4</sup> פרק ב בהושע פותח בשלושה פסוקי נחמה אשר נותנים מענה של תקווה לפתיחת הספר הקשה בפרק א, שייכים לפרק א מבחינה עניינית וחותרים בתקווה: "וְהָיָה מִסְפָּר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כְּחֹל הַיָּם אֲשֶׁר לֹא יִמַּד וְלֹא יִסְפָּר וְהָיָה בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יֹאמַר לָהֶם לֹא עָמִי אֲתֶם יֹאמַר לָהֶם בְּנֵי אֵל חַי: וְנִקְבְּצוּ בְּנֵי יְהוּדָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִחַדּוּ וְשָׁמוּ לָהֶם רֹאשׁ אֶחָד וְעָלוּ מִן הָאָרֶץ כִּי גָדוֹל יוֹם יִזְרְעָאֵל: אָמְרוּ לְאַחֲכֵם עָמִי וְלְאַחֲוֹתֵיכֶם רְחֻמָּה". (נראה שהחלוקה לפרקים כאן אינה מדויקת והיא כידוע חלוקה מאוחרת ונוצרית). אך כעת באים פסוקים ד-ז של פרק ב, שהם אולי מהקשים שבכל ספרי הנביאים והופכים חזרה את הגלגל: "רִיבוּ בְּאִמְכֶם רִיבוּ כִּי הָיָה לֹא אֲשֵׁתִי וְאֲנֹכִי לֹא אִישׁוּ וְתִסַּר זְנוּנִיָּה מִפְּנֵיהָ וְנֶאֱפֹפִיָּה מִבֵּין שְׂדֵיהָ: פֶּן אֶפְשִׁיטְנָה עֲרֻמָּה וְהִצַּגְתִּיהָ כִּיֹּם הַיְלֻדָה וְשָׁמְתִיהָ כַּמְדָּבָר וְשָׁתָה כְּאָרֶץ צִיָּה וְהִמְתִּיהָ בְּצִמָּא: וְאֵת בְּנֵיהָ לֹא אֲרַחֵם כִּי בְנֵי זְנוּנִים הֵמָּה: כִּי זָנְתָה אִמְם הַבִּישָׁה הוֹרְתֶם כִּי אָמְרָה אֲלֵכָה אַחֲרֵי מֵאֵהָבִי נִתְּנִי לַחֲמִי וּמִימִי צָמְרִי וּפְשָׁתִי שָׁמְנִי וְשָׁקִי". הדרשות על פסוקים אלה, בראשן הגמרא בפסחים ומדרש שמות רבה מו, הם עניין לעצמו ולפיכך נקדיש להם בע"ה דף מיוחד ונפרד למועד הזה כעת חיה.

<sup>5</sup> מרדות כאן היא ייסורים או חרטה. עם ישראל מתחרט אומר: "אלכה ואשובה אל אישי הראשון", אך השעה הוחמצה והקב"ה "שב למקומו", ככתוב בהמשך ספר הושע, פרק ה פסוק טו: "אַלֶּךְ אֲשׁוּבָה אֶל מְקוֹמִי עַד אֲשֶׁר יֵאָשְׁמוּ וּבְקִשׁוּ פְּנֵי בְצַר לָהֶם וְשָׁחַרְנִי". ראו מדרש תהלים (בובר) מזמור י: "אמר ר' חנינא: משל לשיירא שהיתה מהלכת בדרך, כיון שחשכה לה, באה אצל הבורגנין. אמר לה הבורגנין: הכנס לי לבורגן, מפני חיות רעות, ומפני הלסטים. אמרה לו השיירא: אין דרכי ליכנס לבורגני. כיון שהלך בא עליו אישון לילה ואפלה, חזר ובא אצל הבורגנין, והיה צועק ומבקש עליו שיפתח לו. אמר ליה הבורגנין: אין דרכו של בורגנין להיפתח בלילה, ואין דרכו של בורגני לקבל בשעה זאת. בשעה שבקשתי לא רצית, ועכשיו אין אני יכול לפתוח לך. כך אמר להם הקב"ה לישראל: שובו בנים שובבים (ירמיה ג יד כב), דרשו ה' בהמצאו (ישעיה נה ו), ואין אחד מהן מבקש לשוב. אמר הקב"ה: אלכה ואשובה אל מקומי הראשון (הושע ב ט, ה טו)". בהמשך הספר מרבה הושע לדבר על התשובה. ראו דברינו בשבת שובה [הושע מורה התשובה](#). אך כאן, אין בלבו רחמים על עם ישראל והתשובה היחידה היא הסתלקות השכינה: "אלך אשובה אל מקומי" - מקומי הראשון הוא השכינה למעלה, אליה הסתלק הקב"ה לאחר חורבן הבית. ראו גם איכה פתיחתא כד.

<sup>6</sup> כאן דווקא הושע הוא שמרכך ומשלים את דברי משה, לא רק את הפסוק: "ודי זהב", אלא גם את: "וישמן ישורון ויבעט", "ורם לבבך ושכחת" וכן פסוקים רבים מספר דברים, תוכחות משה, שמובאים בגמרא שם בקטע שהשמטנו. משה מסגיר על עם ישראל בטענה שהקב"ה שם אותם במצב בלתי אפשרי (ראו הרחבת מוטיב זה בשמות רבה מג ז: "אתה איבדת את הנער ואתה צועק כנגדו?", בדברינו [סיניגוריות על חטא העגל](#) בפרשת כי תשא). בא הושע ושם בפי הקב"ה הסכמה שאכן יש גם לו חלק ואחריות לחטאיו של עם ישראל בגלל שהרבה להם כסף וזהב ולכן חטאו לבעל. ראו איך הדרשן הופך את משמעות הפסוקים, הן של משה והן של הושע, לסיניגוריה על עם ישראל.

<sup>7</sup> שוב הושע משלים את משה. המדבר הוא המקום בו התעצבה דמותו של העם, אך גם הושחתה. במדבר ניתנה התורה, במדבר חטאו בעגל ובנו את המשכן. במדבר התאוננו והתאוו, חטאו במרגלים ונדדו ארבעים שנה. ראו מדרש תהלים (בובר) מזמור עח: "כמה ימרוהו במדבר יעציבוהו בישימון. בשאלית מן ושליו ומי באר ושאר נסיונות, מה סופיהן? במדבר הזה יתמו ושם ימותו (במדבר יד לה). במדבר לקו ובמדבר מתנחמין, שנאמר: הנה אנכי מפתיה והולכתי המדבר (הושע ב טז)". וכן הוא במדרשים רבים אחרים, הן על פסוק זה והן על פסוק ה לעיל: "ושמתיה כמדבר" (ראו למשל מדרש תנחומא בתחילת פרשת דברים סימן א בהשוואה בין המדבר וארץ ישראל). מדרשים אלה, המרבים לדרוש את שני "במדבר" של הושע פרק ב, מחזקים את ההשערה שכבר הזכרנו בהערה 1 לעיל, שפרק ב בהושע נבחר כהפסרת השבת לא רק בשל הפסוק הראשון והקשר לפסוקים ומניית העם, אלא בגלל שם הספר: במדבר והדואליות שהוא מייצג כמקום מעצב וגם עוצב. מקום של פתיחות והתעלות, אך גם של חטא והפקרות. דואליות זו נמצאת בהפסרה שלנו בדברי הושע שפעם אומר: "ושמתיה כמדבר ושתיה כארץ ציה והמתיה בצמא" ופעם: "והולכתי המדבר ודברתי על ליבה". ראו דברינו [המדבר](#) בפרשה זו.

**פסוק יז: ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור לפתח תקוה**

"ונתתי לה את כרמיה משם ואת עמק עכור לפתח תקוה וענתה שמה כימי נעוריה וכיום עלתה מארץ מצרים".  
**פירוש רד"ק**: "ואת עמק עכור לפתח תקוה" - לפי שבתחילת בואם לארץ בימי יהושע קרה להם העוון הזה והוא דבר עכן, הבטיחם שלא יפחדו בהיכנסם לארץ ושלא יקרם שום עון, כי כולם יהיו מצורפים וטהורים כי במדבר העמים יצרפו. ואותו עמק עכור, לא יקרא עוד כן כי שמו הוא לגנאי, אלא יקרא לו שם לשבח והוא פתח תקוה. ומה שאמר פתח ולא אמר עמק כמו שהיה, לפי שיהיה להם כפתח, כי משם יכנסו לארץ כמו שעשו בתחילה. ויהיה להם תקוה ואחרית טוב לפיכך יקראו לו פתח תקוה.<sup>8</sup>

**פסוק יח: והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי לי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי**

**מסכת פסחים דף פז עמוד א: משנה**. האשה בזמן שהיא בבית בעלה, שחט עליה בעלה ושחט עליה אביה - תאכל משל בעלה. הלכה רגל ראשון לעשות בבית אביה, שחט עליה אביה ושחט עליה בעלה - תאכל במקום שהיא רוצה ... **גמרא**: ... ורמינהו: אשה, רגל הראשון - אוכלת משל אביה. מכאן ואילך, רוצה - אוכלת משל אביה, רוצה - משל בעלה! - לא קשיא: כאן - ברדופה לילך, כאן - בשאינה רדופה. דכתיב: "אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום" (שיר השירים ח). ואמר רבי יוחנן: ככלה שנמצאת שלימה בבית חמיה, ורדופה לילך להגיד שבחה בבית אביה. כדכתיב: "והיה ביום ההוא נאום ה' תקראי אישי ולא תקראי לי עוד בעלי". אמר רבי יוחנן: ככלה בבית חמיה, ולא ככלה בבית אביה.<sup>9</sup>

**פסוק כא: וארשתיך לי לעולם**

**מדרש תנאים לדברים לג פסוק ד**: "תורה צוה לנו משה מורשה קהילת יעקב" - הצווי הזה אינו אלא לנו אינו אלא בעבורנו ... "מורשה" - אל תהי קורא מורשה אלא מאורסה, מלמד שהתורה ארוסה לישראל וכאשת איש לאומות. ומנין שהתורה ארוסה לישראל? שנאמר: "וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי באמונה" (הושע ב כא).<sup>10</sup>

**פסוק כב: וארשתיך לי באמונה**

**מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מס' דויהי בשלח פרשה ו**: וכן אתה מוצא שאין הגלויות מתכנסות אלא בשכר אמונה, שנאמר: "אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמנה וגו'" (שיר השירים ד ח) וכתוב: "וארשתיך לי לעולם וארשתיך לי באמונה" (הושע ב כב). הא גדולה אמנה לפני הקב"ה, שבשכר אמונה שרתה עליהם רוח הקדש ואמרו שירה, שנאמר: "ויאמינו בה' ובמשה עבדו. אז ישיר משה ובני ישראל את

<sup>8</sup> אין להקל ראש בחטאו של עכן אשר פושט ידו בשלל במלחמה הראשונה בכניסתם לארץ ומחלל את ברית הארץ. ראו דברינו **עכן בפרשת מטעי**. אבל הם, בני ישראל הוסיפו לחטוא עוד יותר מעכן, כדרשה בתנחומא קדושים סימן יא: "והם לא עשו כן אלא: ויטמאו אותם בדרכם ובעלילותם. טמאו אותן בחרמו של עכן שכך כתיב (ירמיה ב) ותבואו ותטמאו את ארצי - בחרם עכן, ונחלתי שמתם לתועבה - בצלם מיכה". (ראו דברינו **פסל מיכה**). רק לעתיד לבוא יתוקן העניין. נראה שמייסדי פתח תקווה אם המושבות, **"ארבעת הרוכבים"** חברי עבודת האדמה וגאולת הארץ, שטמפפר, גוטמן, זרח ברנט ויואל משה סלומון, שודאי תלמידי חכמים היו (הרוכב החמישי היה דר' מאזארקי היווני), כיוונו לא רק לפסוק מהושע אלא גם לפירוש זה של רד"ק וכוונתם הייתה ברורה להגשים את רוחו ותוכנו. לתקן את חטא עכן בכניסה הראשונה לארץ. עובדה היא שמטרתם המקורית הייתה לייסד את פתח תקוה ליד יריחו (!) ורק לאחר שהשלטון העותומני התנגד, העתיקו את המקום מערבה למלאבס. (ראו אנציקלופדיה עברית ערך "פתח תקוה" וכן הערך "לין יהושע" שהשתתף אף הוא בניסיון ההתנחלות ליד יריחו). אנשי היישוב הישן לקחו מהושע את "פתח תקוה", ואילו חלוצי עליות שנייה ושלישית אמצו את יזרעאל" כנ"ל בהערה 3.

<sup>9</sup> יש סתירה בין המשנה שקובעת שרק בשנה הראשונה יכולה האישה להחליט היכן היא עושה את קרבן (חג) הפסח, בבית אביה או בבית בעלה (חמיה, משפחת בעלה), ובין הברייתא שקובעת שכל שנה היא יכולה להחליט, גם ברגע האחרון, בשעת השחיטה ממש, היכן היא עושה את הפסח (ובשנה הראשונה ודאי שהיא אצל אביה). ההסבר הוא שהברייתא מדברת באישה (כלה צעירה) "רדופה" שאינה מרגישה בנוח בבית בעלה (חמיה, משפחת בעלה) ורוצה כל הזמן לחזור לבית אביה. ואילו המשנה מדברת באישה שנקלטה יפה במשפחת בעלה החדשה ואיננה "רדופה" לילך תמיד לבית אביה, שביט בעלה חביב עליה" (לשון רש"י). אדרבא, היא רדופה (משתוקקת) שידעו בבית אביה את שבה וחיייה הנעימים בביתה החדש. אישה כזו מכנה את בעלה "אישי" ולא "בעלי". מעניין איך נשלך ממשל זה לפסוק בהושע. הושע מנבא שבאחרית הימים עם ישראל יקרא לקב"ה "אישי" וירגיש במחיצתו כמו כלה שמרגישה נינוחה בבית חמיה ושוב איננה משתוקקת לחזור לבית אביה, למשפחתה מלידה. מהו "בית אביה" של עם ישראל שאליו הוא כל הזמן חוזר ומתגעגע ורק באחרית הימים ייפרד ממנו סופית? עבודת האלילים בבית תרח, נחור ולבן הארמי? עבודת גילולים של מצרים? ראו המשך הגמרא פסחים פז ע"ב מפני מה גלו ישראל לבבל וחזרו למטעתן: "מפני ששיגרו לבית איהן. משל לאדם שכעס על אשתו, להיכן משגרה - לבית אמה". מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו. ומהו בנמשל השבח שהכלה רוצה לספר בבית אביה כאשר תשוב לחיות בנעימים בבית חמיה ואישה? עם ישראל שחשוב לו שאומות העולם, משפחת העמים ממנה בא, ידעו שטוב לו בקשר המחודש עם הקב"ה.

<sup>10</sup> ראו דברינו **מורשה קהילת יעקב** בפרשת וזאת הברכה.

השירה הזאת לה' ". וכן הוא אומר: "ויאמינו בדבריו ישירו תהילתו" (תהלים קו יב). חסלת מסכתא לאלהא תושבחתא.<sup>11</sup>

### פסיקתא רבתי (איש שלום) פסקא מד - שובה ישראל<sup>12</sup>

אין לך כל נביא שהכה ישראל שלא חזר ונתן להם איספלניס<sup>13</sup> וריפא אותם.<sup>14</sup> כל מכה ומכה שהיתה חוזר ומרפא. הושע אומר: "כי לא אוסיף עוד ארחם את בית ישראל" (הושע א ו), וחזר ואמר: "ורחמתי את לא רוחמה" (שם ב כה). הוא הפה שאמר: "כי אתם לא עמי" (הושע א ט), חזר וריפא ואמר: "ואמרתי ללא עמי עמי אתם" (שם ב כה).<sup>15</sup> הוא הפה שאמר: "כי היא לא אשתי" (הושע ב ד), חזר וריפא ואמר: "תקראי לי איש" (שם ב יח). הוא הפה שאמר: "ושמתיה כמדבר" (הושע ב ה), חזר וריפא: "והולכתיה המדבר" (שם ב טז).<sup>16</sup> הוא הפה שאמר: "דברו דברים אלות שוא כרות ברית ופרח כראש משפט על תלמי שדי" (הושע י ד), חזר וריפא: "קחו עמכם דברים" (שם יד ב). הוא הפה שאמר: "כפרה סוררה סרר ישראל" (הושע ד יד), חזר וריפא ואמר: "ונשלמה פרים שפתינו" (שם יד ג). הוא הפה שאמר: "ולא שבו אל ה' אלהיהם" (הושע ז י), חזר וריפא ואמר: "שובה ישראל עד ה' אלהיך" (הושע יד ב).<sup>17</sup>

### שבת שלום מחלקי המים

<sup>11</sup> ראו דברינו [אמונה, שירה והסעה](#) בפרשת בשלח. ראו במדרש איכה רבה ג ז המשל על המלך "שנשא מטרונה וכתב לה כתובה מרובה" והטיח לה הבטחות מהבטחות שונות ואח"כ "הניחה המלך והלך לו למדינת הים ואיחר לשם". והיו שכנותיה "מקניטות אותה ואומרות לה הניחך המלך והלך לו למדינת הים ושוב אינו חוזר עליך". אבל היא המתנה כל אותם שנים "פותחת ומוציאה כתובה וקוראת". לימים, חזר המלך והיה תמה: "אמר לה: בתי, אני תמה איך המתנת לי כל אותן השנים". והיא עונה לו: "אלמלא כתובה מרובה שכתבת ונתת לי כבר אבדוני שכנותי". האירוסין המחודשים הם בזכות הכתובה המרובה של האירוסין הראשונים. <sup>12</sup> אנחנו דורשים את פרק ב בהושע, אך אי אפשר שלא לחתום בקריאתה הגדולה שאולי מזהה אותו יותר מכל: "שובה ישראל עד ה' אלהיך!" מה גם שבדרשה שלהלן מסתבר שמוטיב התשובה בפרק החותם את נבואת ישעיהו, טמון כבר בפרק ב בתחילת הספר. תחבושת, רטייה. <sup>13</sup>

<sup>14</sup> פתח הדרשן (ר' תנחומא כך נראה שם) בקביעה הכללית: "אין לך כל נביא שהכה את ישראל וכו'", אך בהמשך, הוא מפרט רק לגבי הושע (דרשת שבת שובה). והוא משאיר לנו למצוא בכל שאר הנביאים את האיספלניס, היא הרפואה והנחמה למכותיהם. <sup>15</sup> משום מה איננו קוראים את הפרק עד הסוף ומסיימים את קריאת ההפטרה בפסוק כב שהבאנו במקור הקודם: "וארשתך לי באמונה וידעת את ה'". שלושת הפסוקים הנותרים בפרק משלימים יפה את הפרק כולו, בפרט את הפסוקים המנחמים הנתנים אור ותקווה ויוצקים נחמה פורתא לדבריו הקשים של הושע באמצע הפרק. וכך מסתיים הפרק שמשום מה לא זכה להיכלל בהפטרה: "והיה ביום ההוא אענה נאם ה' אענה את השמים והם יענו את הארץ: והארץ תענה את הדגן ואת התירוש ואת היצהר והם יענו את יזרעאל: וזרעתיה לי בארץ ורחמתי את לא רחמה ואמרתי ללא עמי עמי אתה והוא יאמר אלהי". <sup>16</sup> היחס הדואלי למדבר, ראו שוב דברינו [המדבר](#) בפרשה זו.

<sup>17</sup> ראו איכה רבה א כג ביחס בין ירמיהו וישעיהו: "אתה מוצא שכל נבואות קשות שנתנבא ירמיה על ישראל הקדים ישעיה ורפאן", כשהוא עובר שם על כל פסוקי איכה שמוסדרים עפ"י האל"ף ב"ת ומוצא לכל "מכה" את התרופה שהקדים לה ישעיהו. וכאן, הושע, ראש לנביאים ("תחילת דיבר ה' בהושע", פסחים פז ע"א, בבא בתרא יד ע"ב) הוא מכה והוא מרפא. הפה שדיבר קשות הוא הפה שמנחם וקורא לתשובה. ראו דברינו [הושע מורה התשובה](#) בשבת שובה.